

Større arkæologiske enheder

– samarbejde, tanker og udfordringer

Niels Wickman, Holbæk Museum og Hugo H. Sørensen, Sydvestsjællands Museum.

Med Kulturarvsstyrelsens stigende krav til de arkæologisk arbejdende museer samt udmelding om, at man ønsker færre enheder, er fem museer i Midt- og Vestsjælland i gang med at analysere mulighederne for en sammenlægning af deres arkæologiske enheder. I processen har det været tydeligt, at en sammensmeltning af fem museers "kulturer" kan være en udfordring og at ikke alle nødvendigvis indgår i arbejdet af lyst, men måske snarere af nød.

Det danske museumsvesen er i disse år under så stor en omorganisering, at den ikke har set sin lige i mange årtier. Med indførelsen af den nye museumslov i 2002 er der sket en markant skærpelse af kravene til museerne med arkæologisk ansvar, og ved kommunalreformen opstod den situation, at museer landet over måtte afgive dele af deres ansvarsområder til andre museer. I nogle tilfælde, som f.eks. i Sydvestjylland, endte to statsanerkendte museer med arkæologisk ansvar i samme kommune, hvilket endte med noget, man ret beset kan kalde en tvangsfusion. Resultatet af den er de fleste bekendt.

I forlængelse af kommunalreformen fik Kulturarvsstyrelsen udarbejdet en museumsudredning, der pegede på, at Danmark fremover bør betjenes af 10 arkæologisk arbejdende museer. Hvor tallet 10 kommer fra vil ingen vedkende sig, men det stemmer i høj grad overens med det antal museer, som Kulturarvsstyrelsen tidligere og uden forhandling med andre overlod tilsynet med de fredede fortidsminder. At der er noget om snakken kom med al tydelighed frem ved de østdanske arkæologers årsmøde i Næstved i foråret 2011. Her præsenterede Kulturarvsstyrelsen nogle af de krav, som man vil stille til de kommende arkæologiske enheder og blandt disse var erfaring med tilsyn af fredede fortidsminder. Selvom påstanden blev trukket tilbage på selv samme møde, efterlod den en række museer med den klare tanke, at rollerne allerede var ved at være fordelt og at museerne i bl.a. Vestsjælland ikke var tiltænkt en fremtid som selvstændige arkæologiske enheder. Skulle man fortsat være i tvivl, så var medierne ikke sene til at proklamere forandringen. Dagbladet Politiken havde f.eks. den 12. marts 2011

en artikel om museumsudredningen under titlen "Ny rapport vil fratage 32 museer arkæologien".

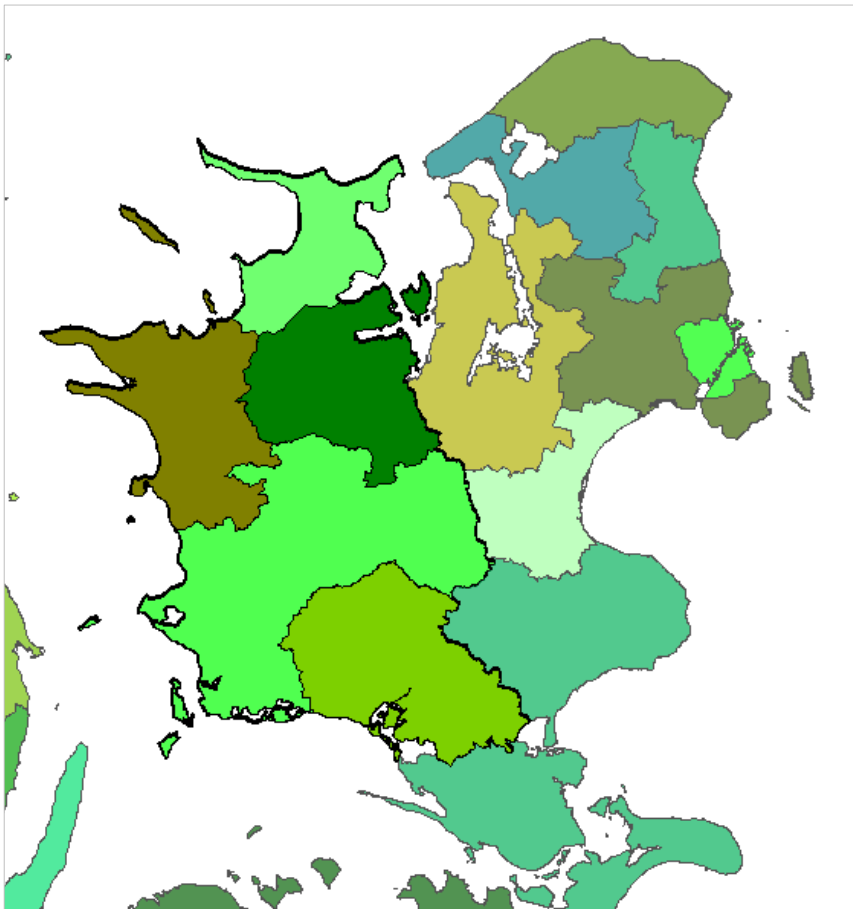
Den midt- og vestsjællandske museumsudredning

Siden gennemførelsen af kommunalreformen har det været klart for en række museer, at Kulturarvsstyrelsen ønsker større og bæredygtige enheder. Hvad der menes med bæredygtige enheder er en velbevaret hemmelighed, men fakta er, at specielt de museer, der har arkæologisk ansvar, er nødt til at gå sammen i større enheder, hvis de vil gøre sig håb om også om ganske få år at være en del af det danske arkæologiske beredskab. På baggrund af dette er fem museer med ansvar for arkæologi og nyere tid samt et museum med ansvar for nyere tid¹ nu gået i gang med at lave en regional museumsudredning for at afsøge mulighederne for forpligtende samarbejder eller fusion. Den regionale museumsudredning er igangsat af museer, region og ejerkommuner med støtte fra Kulturarvsstyrelsen. Udredningsarbejdet forløber i 2011 med inddragelse af museernes samlede virker. I forbindelse med den nationale museumsudrednings relativt uargumenterede, men dog meget tydelige udmeldinger om, at de arkæologiske ansvarsområder og det arkæologiske arbejde inkl. forskningen med fordel kan bedrives af større enheder, blev lederne af de involverede museers arkæologiske afdelinger bistået af det øvrige arkæologiske personale bedt om at skitsere en model for et samlet arkæologisk virke for de kulturhistoriske museer.

Før vores mere strukturerede arbejde med en eller flere modeller for et samlet arkæologisk virke blev indledt, har arkæologerne fra alle museerne deltaget

mere eller mindre flittigt i en række uformelle møder og samarbejder på Sjælland. Forfatterne har f.eks. gennem de sidste godt 10 år kørt et forholdsvis tæt parløb om udvikling af ensartet registrering af sagsdata og GIS inkl. et nødvendigt sagsstyringsmodul, hvor de enkelte undersøgelser kan følges fra budgetudkast til fakturering og indberetning til de centrale, statslige arkiver. Vi har ligeledes samarbejdet om udviklingen og driften af Museernes UdgravningsData samt ikke mindst om en række dagligdags udfordringer i arbejdet med de

arkæologiske sager fra udtalelser jf. museumslovens §23 til budgettering og praktisk gennemførelse af undersøgelserne. Da udmeldingerne fra Kulturarvsstyrelsens direktør ligeledes har understreget vigtigheden af en hel eller ”vis” regnskabsmæssig adskillelse af den arkæologiske (undersøgelses) virksomhed fra museernes øvrige økonomi har udgangspunktet været, at arbejdet nødvendigvis må udføres i én juridisk enhed (et museum eller en fælles ejet institution).

De fem midt- og vestsjællandske museers ansvarsområder¹

Større arkæologiske enheder

– en nødvendighed, en fordel eller en fiks idé?

Det er allerede kort nævnt, at den nationale museumsudrednings konklusioner om nødvendigheden af større arkæologiske enheder ikke synes velbegrundede i statistikker eller andet talmateriale, hvilket da også er fremført af mange såvel på de løbende dialogmøder under processen som i den efterfølgende debat om den endelige udredning.

I forbindelse med den ene forfatters deltagelse i Det Arkæologiske Råds arbejde er det dog også blevet tydeligt, at meget store arkæologiske ”virksomheder” umiddelbart er synonymt med en større forskningsmæssig produktion. Det er dog uklart om større enheder også er ensbetydende med hurtig og ensartet beretningskrivning, opdatering af statslige databaser og mange af de andre parametre vi kunne måle arkæologiske/kulturhistoriske museer på. Ad-

skillige mindre museer med arkæologiske satsninger har dog også produceret forskning og publikationer af høj kvalitet og med internationalt tilsnit.

Nogen entydig sammenhæng mellem stort og godt og småt og dårligt mener vi ikke at finde belæg for, men som sagt savner vi i såvel den internationale vurdering af den arkæologiske undersøgelsesvirksomhed som i museumsudredningen talmæssige belæg eller materialer, der reelt kunne danne baggrund for at lave noget sådant.

Selvom der som nævnt mangler belæg for, at stort altid er godt, er vi af den overbevisning, at vi bedre vil kunne ensarte og professionalisere selve sagsbehandlingen fra plansagsbehandling til faktura ved at indgå i større enheder. Det vil utvivlsomt også være enklere at sørge for en løbende betjening af offentlige og private hen over året. Endelig må det forventes, at en større arbejdsstyrke vil være ensbetydende med større fleksibilitet og øge mulighederne for en god og effektiv prioritering af opgaverne.

Alle deltagende arkæologer i vores regionale museumsudredning har været enige om, at vi med fordel vil kunne ensarte og delvis effektivisere den meget administrative del af vores arbejde ved at indgå i større enheder. Det er dog på det faglige område, vi særligt ser eller forestiller os fordelene. Et større virke med flere faglige kolleger bør være synonymt med større og bredere viden både praktisk og teoretisk. Det vil være muligt indenfor egen organisation at sparre omkring forskellige problemstillinger og udnytte medarbejdernes forcer optimalt. Med en bevidst indsats, hvor deling af viden og information fremmes som ”god tone” eller ”bedst adfærd”, kan der skabes en dynamisk arbejdsplads med rige muligheder for udvikling af den enkelte til gavn for fællesskabet.

Alle har været enige om, at vi i hvert tilfælde på det forskningsmæssige område skal og bør have bedre muligheder for at planlægge, gennemføre og få glæde af målrettede forskningspolitikker og -strategier, selvom vi ikke tror, det er realistisk at nå f.eks. forskningsinstitutionernes niveau med 1/3 forskningstid.

Lyst eller nød?

De involverede arkæologer har i de forløbne måneder deltaget i en møderække, hvor vi har

skitsret rammerne og betingelserne for et samlet arkæologisk virke. På vores møder har forfatterne oplevet lidt ”blandede” følelser men dog primært en lyst til samarbejde og en tro på, at vi derigennem kan løfte det arkæologiske ansvar og den arkæologiske del af kulturhistorien mere kvalificeret. Vi har dog også alle udtrykt betænkelighed ved at skabe for isoleret et arkæologisk virke uden samarbejde med den øvrige kulturhistorie på de kulturhistoriske museer i området. Forfatterne har i vores efterhånden lange museumsvirke begge set en stor fordel i at være del af et bredere kulturhistorisk lokalmuseum og deler en bekymring for isolering af arkæologien.

I det store og hele mener vi, at arbejdet blandt de involverede arkæologer har afspejlet en stor grad af lyst til selv et helt formaliseret samarbejde i en arkæologisk enhed eller et samlet museumsvesen. Vi har ikke særligt indgående diskuteret, hvorvidt ”nød”vendigheden efter Kulturarvsstyrelsens udmelding har bidraget til lysten.

Uden at lægge vores museumsledere for mange ord i munden kan vi dog forsigtigt konstatere, at ikke helt samme grad af ”lyst” gennemsyrrer alles bidrag til (sam)arbejdet. Her må vi naturligvis også se på, at de involverede museumsledere repræsenterer lokalt, til dels meget lokalt, forankrede kulturhistoriske museer, hvor museernes ”ikke-arkæologiske” arbejdsopgaver i langt mindre grad end de arkæologiske opgaver har været udsat for den detaljerede lovregulering og detailstyring, som de arkæologiske opgaver vi har fået udlagt/uddelegeret af Staten (Kulturarvsstyrelsen).

Set fra de lokale, kulturhistoriske museers side er der tydeligvis også en frygt for at miste personer/personalressourcer, der delvis varetager funktioner uden direkte tilknytning til det lovpligtige og forskningsmæssige arkæologiske arbejde.

Den regionale museumsudrednings drivmiddel har været at skabe en model for, hvordan seks museer i fællesskab kan sikre et fremtidigt professionelt virke. Arkæologien har været højt på dagsordenen, og der har været afholdt en del møder i den arkæologiske gruppe med efterfølgende af-rapportering til museumslederne og den hyrede konsulent. Forpligtende samarbejde eller fusion har

været nøgleordene i arbejdet, som i løbet af foråret 2011 blev bredt ud til også at omfatte museernes øvrige discipliner. Ved et fælles personaleseminar med næsten 75 deltagere var det tydeligt, at museernes medarbejdere var meget forandringsvillige, og der blev udtrykt stor interesse for at indgå i fællesskaber.

Hvad siger fremtiden?

De fem arkæologisk arbejdende museer i denne udredning har en samlet bemanning på otte fastansatte arkæologer samt ca. 20 arkæologiske med-

arbejdere. Museerne dækker syv kommuner og arealmæssigt mere end 1/3 af Sjælland. Vil en sammenlægning af disse museers arkæologiske afdelinger skabe en bæredygtig enhed, som Kulturarvsstyrelsen ønsker? Vi ved det ikke, for kravene til en bæredygtig enhed mangler fortsat, men det er vores overbevisning, at vi med en sammenlægning vil kunne skabe en ny arkæologisk institution på basis af mere end 100 års museumsarbejde, som vil være godt rustet til fremtidens krav.

Note

¹ De 5 museer med arkæologisk ansvar er Odsherreds Kulturhistoriske Museum, Kalundborg Museum, Holbæk Museum, Sydvestsjælland Museum og Næstved Museum. Museet med nyere tids ansvar er Ringsted Museum.

Litteratur

Udredning om fremtidens museumslandskab
Kulturarvsstyrelsen 2011

Kærlighed eller tvangsægteskab? –erfaringer fra 5 museumsfusioner
Kulturarvsstyrelsen 2010

Ny rapport vil fratage 32 museer arkæologien
Artikel i Politiken den 12. marts 2011